

Rzeszów, dnia 12 października 2016 r.

**Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych
w Rzeszowie**

**Opinia prawna
w przedmiocie uprawnień położnej środowisko - rodzinnej**

I. WSTĘP

Do Kancelarii zwrócono się z wnioskiem o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy położna może wykonywać iniekcje domięśniową kobietom i mężczyznom oraz dzieciom, z listy położnej, zleczone przez lekarza rodzinnego POZ oraz lekarzy specjalistów: otolaryngologa, dermatologa, ginekologa, stomatologa, chirurga, onkologa. W szczególności w pytaniu zostały wskazane następujące leki: Arthyl, Aglan, Milgama N, Naklofen, Pyralgina, Olfen, Wit. B12, Linocin, Dexaven, Ketonal, Calcitanin, Dicloron.

We wniosku zadano także pytanie, czy położna ma prawo podać iniekcje, jeśli nie ma pielęgniarki w gabinecie na indywidualnym kontrakcie.

II. PODSTAWA PRAWNA

1. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1435 ze zm.)- dalej jako ustawa o zawodach;
2. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 listopada 2007 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego (Dz. U. z 2007 r. Nr 210, poz. 1540) – dalej jako rozporządzenie ws rodzaju świadczeń;
3. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 września 2012 r. w sprawie standardów postępowania medycznego przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, porożu oraz opieki nad noworodkiem (Dz. U. z 2012 r. poz. 1100 – dalej jako rozporządzenie ws standardów),
4. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 października 2005 r. w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1567 – rozporządzenie ws POZ).

III. ROZWAŻANIA

Zgodnie z art. 2 ustawy o zawodach: „Zawody pielęgniarki i położnej są samodzielnymi zawodami medycznymi”. Z treści tego przepisu jasno wynika zatem, że zawód pielęgniarki i zawód położnej są dwoma odrębnymi od siebie zawodami medycznymi. Znajduje to potwierdzenie w dalszej części ustawy, która odmiennie określa zakres czynności pielęgniarki (art. 4 ustawy o zawodach) od zakresu czynności położnej (art. 5 ustawy o zawodach).

Zgodnie bowiem z art. 4 ustawy o zawodach:

1. Wykonywanie zawodu pielęgniarki polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na:

- 1) rozpoznawaniu warunków i potrzeb zdrowotnych pacjenta;
- 2) rozpoznawaniu problemów pielęgnacyjnych pacjenta;
- 3) planowaniu i sprawowaniu opieki pielęgnacyjnej nad pacjentem;
- 4) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych oraz medycznych czynności ratunkowych;
- 5) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- 6) orzekaniu o rodzaju i zakresie świadczeń opiekuńczo-pielęgnacyjnych;
- 7) edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia.

2. Za wykonywanie zawodu pielęgniarki uważa się również:

- 1) nauczanie zawodu pielęgniarki lub położnej, wykonywanie pracy na rzecz doskonalenia zawodowego pielęgniarek i położnych lub nauczanie innych zawodów medycznych, których programy kształcenia wymagają współdziałania pielęgniarki lub położnej;
- 2) prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie pielęgniarstwa;
- 3) kierowanie i zarządzanie zespołami pielęgniarek lub położnych;
- 4) zatrudnienie w podmiocie leczniczym na stanowiskach administracyjnych, na których wykonuje się czynności związane z przygotowaniem, organizowaniem lub nadzorem nad udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej;
- 5) zatrudnienie w podmiotach zobowiązanych do finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.) lub urzędach te podmioty obsługujących, w ramach którego wykonuje się czynności związane z przygotowaniem, organizowaniem lub nadzorem nad udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej;
- 6) zatrudnienie w organach administracji publicznej, których zakres działania obejmuje nadzór nad ochroną zdrowia;
- 7) pełnienie służby na stanowiskach służbowych w Ministerstwie Obrony Narodowej oraz w jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej, na których wykonuje się czynności związane z ochroną zdrowia i opieką zdrowotną;
- 8) pełnienie służby na stanowiskach służbowych w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej i innych stanowiskach Służby Więziennej, na których wykonuje się czynności związane z przygotowaniem, organizowaniem i nadzorem nad udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej przez podmiot leczniczy dla osób pozbawionych wolności;
- 9) zatrudnienie w domach pomocy społecznej określonych w przepisach o pomocy społecznej, z uwzględnieniem uprawnień zawodowych pielęgniarki określonych w ustawie;
- 10) zatrudnienie na stanowisku pielęgniarki w żłobku lub klubie dziecięcym, o których mowa w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U. z 2013 r. poz. 1457);

11) sprawowanie funkcji z wyboru w organach samorządu pielęgniarek i położnych lub wykonywanie pracy na rzecz samorządu;

12) powołanie do pełnienia z wyboru funkcji związkowej poza zakładem pracy pielęgniarki, jeżeli z wyboru wynika obowiązek wykonywania tej funkcji w charakterze pracownika, albo pełnienie funkcji w zarządzie zakładowej organizacji związkowej, jeżeli z pełnieniem tej funkcji jest związane zwolnienie z obowiązku świadczenia pracy.

Natomiast art. 5 ustawy o zawodach przewiduje, że „Wykonywanie zawodu położnej polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na:

1) rozpoznawaniu ciąży, sprawowaniu opieki nad kobietą w przebiegu ciąży fizjologicznej, a także prowadzeniu w określonym zakresie badań niezbędnych w monitorowaniu ciąży fizjologicznej;

2) kierowaniu na badania konieczne do jak najwcześniejszego rozpoznania ciąży wysokiego ryzyka;

3) prowadzeniu porodu fizjologicznego oraz monitorowaniu płodu z wykorzystaniem aparatury medycznej;

4) przyjmowaniu porodów naturalnych, w przypadku konieczności także z nacięciem krocza, a w przypadkach nagłych także porodu z położenia miednicowego;

5) podejmowaniu koniecznych działań w sytuacjach nagłych, do czasu przybycia lekarza, w tym ręcznego wydobycia łożyska, a w razie potrzeby ręcznego zbadania macicy;

6) sprawowaniu opieki nad matką i noworodkiem oraz monitorowaniu przebiegu okresu poporodowego;

7) badaniu noworodków i opiece nad nimi oraz podejmowaniu w razie potrzeby wszelkich niezbędnych działań, w tym natychmiastowej reanimacji;

8) realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;

9) samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych;

10) profilaktyce chorób kobiecych i patologii położniczych;

11) rozpoznawaniu u matki lub dziecka objawów nieprawidłowości wymagających skierowania do lekarza;

12) sprawowaniu opieki położniczo-ginekologicznej nad kobietą;

13) prowadzeniu działalności edukacyjno-zdrowotnej w zakresie:

a) przygotowania do życia w rodzinie, metod planowania rodziny oraz ochrony macierzyństwa i ojcostwa,

b) przygotowywania do rodzicielstwa oraz pełnego przygotowania do urodzenia dziecka, łącznie z poradnictwem na temat higieny i żywienia.

Za wykonywanie zawodu położnej uważa się również:

1) nauczanie zawodu położnej lub pielęgniarki, wykonywanie pracy na rzecz doskonalenia zawodowego położnych i pielęgniarek lub nauczanie innych zawodów medycznych, których programy kształcenia wymagają współdziałania położnej lub pielęgniarki;

2) prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie wykonywania zawodu położnej, w szczególności opieki nad kobietą, noworodkiem lub rodziną;

3) kierowanie i zarządzanie zespołami pielęgniarek lub położnych;

4) zatrudnienie w podmiocie leczniczym na stanowiskach administracyjnych, na których wykonuje się czynności związane z przygotowywaniem, organizowaniem lub nadzorem nad udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej;

5) zatrudnienie w podmiotach zobowiązanych do finansowania świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach

opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych lub urzędach te podmioty obsługujących, w ramach którego wykonuje się czynności związane z przygotowaniem, organizowaniem lub nadzorem nad udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej;

6) zatrudnienie w organach administracji publicznej, których zakres działania obejmuje nadzór nad ochroną zdrowia;

7) zatrudnienie w domach pomocy społecznej określonych w przepisach o pomocy społecznej, z uwzględnieniem uprawnień zawodowych położnej określonych w ustawie;

8) zatrudnienie na stanowisku położnej w żłobku lub klubie dziecięcym, o których mowa w ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3;

9) sprawowanie funkcji z wyboru w organach samorządu pielęgniarek i położnych lub wykonywanie pracy na rzecz samorządu;

10) powołanie do pełnienia z wyboru funkcji związkowej poza zakładem pracy położnej, jeżeli z wyboru wynika obowiązek wykonywania tej funkcji w charakterze pracownika, albo pełnienie funkcji w zarządzie zakładowej organizacji związkowej, jeżeli z pełnieniem tej funkcji jest związane zwolnienie z obowiązku świadczenia pracy.”

Rozdzielność obu zawodów potwierdza także system szkolenia osób, które zamierzają uzyskać kwalifikacje odpowiednie do wykonywania zawodu pielęgniarki i zawodu położnej. O ile pielęgniarka uzyskuje kwalifikacje zawodowe po ukończeniu szkoły pielęgniarskiej (art. 52 ustawy o zawodach), o tyle położna uzyskuje kwalifikacje zawodowe po ukończeniu szkoły położnych (art. 53 ustawy o zawodach).

Biorąc powyższe pod uwagę, wskazać należy, że zawód pielęgniarki nie może być wykonywany przez osobę posiadającą wyłącznie prawo wykonywania zawodu położnej, jak również zawodu położnej nie może wykonywać osoba posiadająca wyłącznie prawo wykonywania zawodu pielęgniarki. Samorząd zawodowy stoi zatem na stanowisku, że **zatrudnianie położnych jest możliwe jedynie na stanowiskach, gdzie będą wykonywały one zawód położnej. Odnosi się to również do czynności położnej, określonych w art. 5 ust. 2 ustawy o zawodach – przykładowo położna może wykonywać zawód położnej w DPS wykonując tam czynności należące do jej uprawnień zawodowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o zawodach., czyli w zakresie realizacji zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji oraz samodzielnym udzielaniu w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych.**

Podobne stanowisko zajmował w przeszłości Konsultant Krajowy w Dziedzinie Pielęgniarstwa Ginekologicznego i Położniczego w piśmie z dnia 18 marca 2009 r., znak: KK/13/03/09.

Podkreślić należy, że regulację dotyczącą wykonywania zawodu położnej należy oceniać z punktu widzenia wykładni systemowej (całościowej), a nie literalnej. Skoro celem ustawodawcy było utworzenie odmiennych zawodów, nie można z tego kontekstu wrywać poszczególnych czynności przypisanych pielęgniarce lub położnej na gruncie ustawy o zawodach.

Zawód położnej związany jest niezmiennie z opieką nad kobietą, kobietą ciężarną, rodzącą i położnicą oraz noworodkiem. Dlatego też czynności takie jak: realizacja zleceń lekarskich w procesie diagnostyki, leczenia i rehabilitacji (art. 5 ust. 1 pkt 8 ustawy o zawodach) czy też samodzielne udzielanie w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych (art. 5 ust. 1 pkt 9 ustawy o zawodach) są wykonywane przez

położną tylko w tym zakresie. Nie oznacza to zatem, że w ramach „samodzielnego udzielania w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych” położna może wykonywać świadczenia w zakresie np. rehabilitacji w odniesieniu do pacjentów, którzy otrzymują tylko takie świadczenia – bez ich związku z ciążą i porodem, a co najważniejsze **nie są kobietami**.

W szczególności przemawia za tym treść rozporządzenia ws standardów, w szczególności w dziale XIV – „Połóg”, pkt. 10 czytamy, że: 10. *Podczas wizyt położna w szczególności:*

- 1) *ocenia stan zdrowia położnicy i noworodka;*
- 2) *obserwuje i ocenia rozwój fizyczny dziecka oraz przyrost masy ciała;*
- 3) *udziela rad i wskazówek na temat opieki nad noworodkiem i jego pielęgnacji;*
- 4) *ocenia, w jakim stopniu położnica stosuje się do zaleceń położnej dotyczących opieki i pielęgnacji noworodka;*
- 5) *ocenia możliwości udzielania pomocy i wsparcia dla położnicy ze strony osoby bliskiej;*
- 6) *ocenia relacje w rodzinie, interweniuje w przypadku zaobserwowania przemocy lub innych występujących nieprawidłowości;*
- 7) *zachęca matkę do karmienia naturalnego noworodka, prowadzi instruktaż i koryguje nieprawidłowości w przebiegu karmienia piersią, ocenia przebieg karmienia naturalnego i czynniki ryzyka niepowodzenia w laktacji oraz pomaga w rozwiązywaniu problemów związanych z laktacją;*
- 8) *edukuje w zakresie profilaktyki przeciwwkrzywicznej i przeciwwkrwotocznej;*
- 9) *informuje o obowiązku zgłaszania się z dzieckiem na szczepienia ochronne i badania profilaktyczne;*
- 10) *informuje o potrzebie odbycia wizyty u lekarza specjalisty w dziedzinie położnictwa i ginekologii w 6. tygodniu połogu;*
- 11) *udziela wskazówek na temat zdrowego stylu życia;*
- 12) *udziela porad na temat minimalizowania stresu i radzenia sobie ze stresem;*
- 13) *prowadzi edukację zdrowotną, ze szczególnym uwzględnieniem: wpływu palenia tytoniu na zdrowie, profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy, metod planowania rodziny, higieny i trybu życia w połogu, odżywiania matki karmiącej, korzyści z karmienia piersią, rozwiązywania i zapobiegania problemom związanym z laktacją, pielęgnacji rany krocza oraz pielęgnacji skóry dziecka;*
- 14) *realizuje samodzielnie świadczenia zapobiegawcze, diagnostyczne, lecznicze i ewentualnie rehabilitacyjne, wynikające z planu opieki nad położnicą i noworodkiem;*
- 15) *zdejmuje szwy z krocza, jeżeli zachodzi taka potrzeba;*
- 16) *realizuje działania pielęgnacyjno-opiekuńcze wynikające z planu opieki;*
- 17) *wykonuje czynności diagnostyczne, lecznicze i rehabilitacyjne zlecone przez lekarza.*

Cytowane rozporządzenie doprecyzowuje zatem ustawowe stwierdzenie „samodzielnego udzielania w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych” o stwierdzenie: „wynikające z planu opieki nad położnicą i noworodkiem”. Z tak odczytanego przepisu jasno wynika cel ustawodawcy – odniesienia czynności i świadczeń zdrowotnych wykonywanych przez położną, do procesu porodu, połogu, itp.

Podobnie treść załącznika nr 2 Rozporządzenia ws POZ wyraźnie odnosi zakres zadań położnej POZ do opieki z zakresu położniczo-neonatologiczno-ginekologicznego. Przy tym zakresy zadań pielęgniarki (cz. II A) i położnej (cz. II B) zostały w tym Rozporządzeniu wyraźnie

oddzielone.

IV. PODSUMOWANIE

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania wskazać należy, że zawód położnej związany jest niezmiennie z opieką nad kobietą, kobietą ciężarną, rodzącą i położnicą oraz noworodkiem. Położna środowiskowa nie może udzielać świadczeń i nie może realizować czynności w stosunku do dorosłych osób płci męskiej, dzieci innych niż noworodki, a także w stosunku do kobiet w zakresie opieki innej niż opieka położniczo – neonatologiczna – ginekologiczna, dotyczy to także podawania iniekcji domięśniowych. Z powyższego ograniczenia nie zwalnia położnej nawet brak czy nieobecność pielęgniarki.

RADCA PRAWNY

Arkadiusz Zuzmak

Otrzymują:

1. Adresat
2. A/a

x1;

x 1.